

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****TRAVNİK ÜNİVERSİTESİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2017/33627
Karar Tarihi : 19/11/2020

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör : Eren Can BENAKAY
Başvurucu : Travnik Üniversitesi
Vekili : Av. Zayim BİLİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yurt dışındaki üniversitenin denkliğinin kaldırılmasına ilişkin işleme karşı açılan davada hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/8/2017 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu; Bosna Hersek'te kurulmuş, Travnik şehrinde faaliyet gösteren ve özel hukuk tüzel kişiliği olan bir üniversitedir.

10. Dışişleri Bakanlığının 23/10/2014 tarihli yazısında; başvurucu Üniversitede verilen eğitimin dili ve barınma konusunda taahhüt edilenlerin yerine getirilmediği, öğrencilerin mağdur edildiği yönünde gelen şikâyetler üzerine Saraybosna Büyükelçiliği vasıtasıyla yerinde incelemeler yapıldığı belirtilmiştir. Yazıda; bu inceleme sonucunda yapılan değerlendirmede Üniversitedeki eğitimin yetersiz olduğu, Üniversitede para karşılığı diploma verildiği, Türkiye'den herhangi bir eğitim görevlisinin bulunduğuna dair ikna edici bir göstergenin mevcut olmadığı ifade edilmiş ve eğitim dili Boşnakça olan bir üniversitede Türk öğrencilere ayrı sınıf açılmasının şüphe uyandırıcı nitelik taşıdığı vurgulanmıştır.

11. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Genel Kurulunun 12/2/2015 tarihli toplantısında, Travnik Üniversitesi hakkındaki şikâyetler neticesinde söz konusu Üniversitenin tanınmamasına ve Başkanlıkça oluşturulacak heyet tarafından Bosna Hersek'te inceleme yapılmasına karar verilmiştir.

12. Anılan karar uyarınca 27/3/2015 tarihinde Travnik Üniversitesine bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sonucunda hazırlanan değerlendirme raporunda;

- Üniversitenin herhangi bir sınav sonuç belgesi aramaksızın ücret karşılığında öğrenci kabul ettiği ve söz konusu durumun Türkiye'de mevcut sınav sistemini dolanma amacı taşıdığı ifade edilmiştir.

- Dış hekimliği ve hukuk fakültelerinde Türk öğrenciler için ayrı sınıf açılmış olmasının Türkiye'den gelecek öğrenciler hesaba katılarak yatırım yapıldığı görüntüsü verdiğiine işaret edilmiştir.

- Üniversitenin Türkiye'den ders vermek üzere gelen öğretim görevlilerinin isim listesini vermek istemediği vurgulanmıştır.

- Üniversiteye kaydolmak üzere gelen 20 öğrencinin sınır dışı edildiği ancak bunun sebebinin açıklanmadığı dile getirilmiştir.

- Üniversitenin 550 Türk öğrencisi olmasına rağmen Türkçe eğitim konusunda pilot uygulamaya geçtiği söylenerek Türk öğrencilerin pilot uygulama konusunda denek olarak kullandığı belirtilmiş ve sonuç olarak tanıma kararının kaldırılmasının yerinde olduğu rapor edilmiştir.

13. Başvurucu tarafından, Üniversitenin denkliğinin tanınmasının kaldırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 20/4/2015 tarihinde dava açılmıştır. Dava dilekçesinde YÖK tarafından tanınma için gerekli tüm şartları taşımaya rağmen denkliğin kaldırılmasının hukuk kurallarına açıkça aykırı olduğu, Türkiye'den gelecek öğrencilerin alacağı eğitim koşullarına ilişkin olarak büyük yatırımlar yapıldığı belirtilmiş ve tesis edilen işlem nedeniyle maddi açıdan büyük bir zararla karşılaşılacağı ileri sürülmüştür.

14. İdarenin cevap dilekçesinde, başvurucu ile ilgili olarak yapılan şikâyetler neticesinde dava konusu kararın alındığı ve oluşturulan heyetçe yapılan ziyaret sonrasında düzenlenen değerlendirme raporunda yer alan tespitlerin tesis edilen işlemin yasal ve yerinde olduğunu ispatladığı belirtilmiştir.

15. Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 2/1/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, yukarıda belirtilen değerlendirme raporunda yer alan hususlar açıklandıktan sonra davacı Üniversite hakkında gelen şikâyetler neticesinde mevzuatın verdiği yetki kapsamında dava konusu işlemin tesis edildiği belirtilerek değerlendirme raporuna dayanak olan heyet ziyaretinin dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten sonra yapılmış olduğu ifade edilse de başvuru tarafından bunların aksini gösteren bilgi ya da belge sunulmadığı vurgulanmıştır.

16. Başvurucu 27/4/2017 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, tesis edilen işlemde sonra işleme dayanak olarak inceleme yapılmasının işlemin hukuka aykırılığını açıkça gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca herhangi bir şikâyet olmamasına rağmen dava konusu işlemin tesis edildiğini, işleme dayanak olarak alınan raporun objektif olmadığını ve derece mahkemesi tarafından bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

17. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 14/6/2017 tarihinde istinaf talebini reddederek mahkeme kararını kesin olarak onamıştır.

18. Nihai karar başvuruca 24/7/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 23/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Sözleşme

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar[ın] ... esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni hukuk alanına giren konularda uygulanabilirliği ilk olarak bir uyuşmazlığın varlığına bağlıdır. İkinci olarak uyuşmazlık en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek hak ve yükümlülükler ile ilgili olmalıdır. Son olarak ise bu hak ve yükümlülükler -her ne kadar bizzat 6. madde bu hak ve yükümlülüklerle Sözleşmeci devletlerin hukuk sistemi içinde belirli bir anlam atfetmesi de- Sözleşme anlamında medeni nitelikte olmalıdır (*James ve diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 81).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, tanınma için tüm koşulları taşıdığını ve bu nedenle tanınmama kararının haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Tanınmama kararı sonucu kayıtlarını sildiren öğrenciler ve planlanan yatırımlar nedeniyle maddi zarara uğradığını ifade eden başvuruca; yabancı uyruklu bir özel hukuk kişisi olması nedeniyle ayrımcılık yapıldığını

belirterek eşitlik ilkesinin, özenli yargılama yapılmaması ve haklı olduğu hâlde davanın reddine karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; tanımama kararının sonucu olarak Üniversiteye bu kararın alındığı tarihten sonra kayıt yaptıran Türk öğrencilerin Türkiye’de bu diplomanın verdiği haklardan yararlanabilmesi için Türkiye’de yeniden seviye tespit sınavına tabi tutulacakları ve bu kararlar öğrencilerin anılan Üniversiteye kayıt yaptırmalarının yasaklanmadığı ifade edilmiştir. Devletin yabancı üniversiteler tarafından verilen diplomalara otomatik olarak ya da bir seviye sınavı uygulamak suretiyle denklik tanınmasının devletin egemenlik yetkisinin bir sonucu olduğunun vurgulandığı görüş yazısında, başvuru hakkındaki şikâyetler ile hakkındaki raporun değerlendirilmesi sonucunda alınan tanımama kararının yerinde olduğu belirtilmiştir. Öte yandan başvuru Üniversitenin diplomasının başlangıçta tanınmasına karar verilmiş olmasının Üniversitenin iç hukuk uyarınca mutlak surette böyle bir hakka ilelebet sahip olması sonucunu doğurmayacağını, Anayasa’da yabancı üniversitelerin diploma denkliğinin tanınmasına ilişkin konularda herhangi bir düzenlemeye de yer verilmediğinin ve bunun sonucu olarak da başvurunun bu yönde meşru bir beklentiye sahip olmasının yasal dayanağı bulunmadığının altı çizilmiştir. Sonuç olarak Anayasa’nın 36. ve Sözleşme’nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalan korunmaya değer bir *hakkın* varlığından söz edilmesine imkân olmadığı değerlendirilmesinde bulunulmuştur.

25. Başvuru; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, ihlal edildiğini ileri sürdüğü hakkın Anayasa’da güvence altına alındığı gibi Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de koruma altına alındığını dile getirmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasa’da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

27. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Anayasa’nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "*ile adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "*değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil*" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

30. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin *medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların* ve bir suç isnadının esasını karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurusunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyumsuzluğun tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

31. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin *medeni hak ve yükümlülüklerinin* karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının *medeni* meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir *hakkın* bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakla ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir (bazı farklarla birlikte bkz. Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28; M.B., [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 67).

32. Bir hakkın bulunup bulunmadığının tespitinde hakkın tanınması hususunda yetkili otoritelere takdir yetkisi verilip verilmediği de büyük önem taşımaktadır. Bir hakkın kişiye tanınıp tanınmaması hususunda yetkili otoritelere mutlak takdir yetkisi tanınmış ise Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında adil yargılanma hakkının kapsamına giren bir hakkın varlığından söz edilemeyecektir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 29). Ayrıca bu hakla ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatinin etkileyen bir uyumsuzluk mevcut olmalıdır. Bu uyumsuzluk ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 28). Son olarak söz konusu hakkın *medeni* karakterli olması gerekir. Devletin egemenlik yetkisinin çekirdek alanına ilişkin haklar adil yargılanma hakkının kapsamına girmez.

33. Somut uyuşmazlıkta suç isnadına bağı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte uyuşmazlığın niteliğı itibarıyla *medeni hak ve yükümlülükler* kapsamında görülüp görülemeyeceğı, bu husustaki değerlendirmeden hareketle söz konusu uyuşmazlığa ilişkin başvurunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alıp almadığı yönünden bir irdeleme yapılması gerekmektedir.

34. Devletin bir bireye, salt egemenlik yetkisini kullanarak tanıdığı hak ya da yüklediğı yükümlülüklerin *medeni hak ve yükümlülük* kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmek gerekir (*Yusuf Gürkan*, [GK], B. No: 2014/11067, 18/10/2017, § 35). Anayasa'nın hiçbir maddesi devletin başka bir ülkede kurulan eğitim ve öğretim kurumlarını tanımamasını ve düzenlediğı diplomaların denkliğini kabul etmesini zorunlu kılmamaktadır. Yabancı bir devletin kanunlarına tabi olan bir üniversitenin tanınıp tanınmaması devletin egemenlik yetkisinin tezahürü olan ve müdahaleye kapalı bulunan çekirdek alanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen konunun *medeni hak ve yükümlülük* kapsamında olmadığı ve söz konusu duruma ilişkin yargılama süreçleriyle ilgili adil yargılanma şikâyetlerinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir (askere alma işlemleri yönünden benzer değerlendirme için bkz. *Yusuf Gürkan*, § 36).

35. Somut olayda bireysel başvuruya dayanak davanın açılmasına sebep olan olgu Travnik Üniversitesinin tanınmasının kaldırılmasıdır. Dolayısıyla uyuşmazlığın özünün devletin yabancı bir üniversiteyi tanıyıp tanımamasına ilişkin yetkisinin kullanımıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla devletin mutlak egemenlik yetkisiyle doğrudan bağlantılı görülen yabancı bir üniversitenin tanınmamasıyla ilgili uyuşmazlığın *medeni hak ve yükümlülük* kapsamında değerlendirilemeyeceğı açıktır.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU